

**МАЛКЪАР САХНА ЧЫГЪАРМАЧЫЛЫКЪНЫ АЛ САТЫРЛАРЫНДА
(ГЕЛЯЛАНЫ РАМАЗАННЫ «КЪАНЛЫ КЪАЛЫН»
ДЕГЕН ДРАМАСЫНЫ ЮСЮНДЕН)**

Сарбашланы Мустафаны кызы Алёна, филология илмуланы доктору, Гуманитар тинтиулени Институтуну «Федерал илму араны «Россей академияны илмуларыны Къабарты-Малкъар илму ара» деген Федерал кырал бюджет илму учрежденияны Филиалыны кырачай-малкъар адабият бёлюмюню таматасы, alenasarb@mail.ru

Илму иште малкъар сахна чыгъармачылыкъны мурдорун салгъан, биринчи профессионал режиссёр Геляланы Рамазанны «Къанлы къалын» деген драмасы тинтиледди. Чыгъарма сахнада 1941 жылда салыннганды, аны жазмасы 1944 жылда кёчгюн-чюлюкде тас болганды. Ол себепден суратлау, ниет-эстетика, жанр энчиликлерин ачыкъларгъа онг болмаганды. Болсада сахна оюннга аталгъан рецензияла, статьяла, архив кягъытла сакъланнгандыла. Алагъа кёре иште «Къанлы къалынны» къадары, баш суратлау чюйрелиги, сюжет ызы, жигит кяууму, драматургну чыгъармачылыкъ борчу тохташдырылгандыла.

Баш сёзле: Геляланы Рамазан, сахна оюн, чыгъармачылыкъ, кесамат.

Геляланы Рамазанны (1915–1943) аты малкъар адабиятта бла маданиятта биринчи профессионал драматург эм сахна режиссёр деп тохташханды. Аны жашау жолу кысха болгъан эсе да, этген ишлери миллет маданиятыбызны тарыхынде тийшли жерни алгъандыла, илмуда да сансыз болуп къалмагъандыла. Геляланы Рамазанны жашауу эм чыгъармачылыкъны тюрлю-тюрлю очеркде, эскериуледе [Жантуев 1994; Кулиев 1968; Байсиев 2000], статьяда, илму китаплада [Бородовский 1941; Григорьев 1941; Хочув 1941; Борлаков 1975; Сарбашева 2001, 2003; Саракуева 2003; Сарбашева 2009] тинтиледиле. Рамазанны чыгъармачылыкъ хазнасын тийишдириуде Саракуланы Асиятны бардыргъан излем ишин энчи белгилерчады. Театровед Москваны архивлеринде жазуучуну ГИТИС-де окъугъан жылларында «Къанлы къалын» деген сахна чыгъармасы бла байламлы кягъытланы табып, аланы жарашдырып, драматургну къадарында белгисиз бетлени окъуучулагъа ачыкълагъанды [Саракуева 2003].

Геляланы Рамазанны чыгъармачылыкъ къадарын толу билирге драматургну кесини статьялары да уллу себеплик этгендиле [Геляев 1940; 1941]. Алгъадан окъуна башха адабият жанрладан Рамазан сахна чыгъармачылыкъны айыргъанды. «Къанлы къалын» деген пьесасы бла миллет сахначылыкъда энчи ызын кюйгъанды. Саракуланы Асиятны оюмлауу бла, драма 1938–1940 жыллада жазылгъанды [Саракуева 2003: 205]. Жарсыугъа, чыгъарманы кюл жазмасы Уллу Ата журт урушну кезиуонде, малкъар халкъны кёчюргенде тас болгъанды. Кёп жылладан сора миллет сахнада салыннган биратлы оюннга кятышхан актер Жантууланы Исса чыгъарманы магъанасын эсине тюшюрюп жазгъанды [Жантуев 1994].

Алайды да, илму тинтиучюлеге Геляланы Рамазанны жашау жолун толу тохташдырыргъа, сахна чыгъармасыны суратлау даражасын ангыларгъа кыраучуланы, кесаматчыланы оюмлары, эскериулери, аны бла байламлы архивледе табылгъан кягъытла да уллу магъананы тутхандыла.

Рамазан 1915 жылда 15 майда Черек району Огъары Малкъар элинде туугъанды. 1925–1930 жыллада башланган школда окъугъанды. 1930–1935 жыллада Нальчикде Ленинчи окъуу шахарчыкъда педагогика техникумну студенти болгъанды. Окъуудан тышында маданият ишлеге тири къатышханды: малкъар театр кружок къурайды, гитче пьесала жазып, аланы салады. Аны бла бирге Улбашланы Ахмадия башчылык этген жыр къауумгъа да киреди. «1932 жылда чыгъармачылык бла кюрешгенлени Битеусоюз олимпиадалары болгъанда, таулу жырчыла, республикада биринчи жерни алып, Ростовха баргъандыла. Андан а ара шахаргъа – Москвагъа. Анда бизни жырчыла, битеу Совет Союздан баргъан жырчыланы араларында ючюнчю жерге чыгып, саугъа алып, алай къайтхандыла» [Саракуева 2003: 200]. Ол жыллада окъуна Геляланы Рамазанны суратлау сѣзге хунери эленеди. 1934 жылда Ленинчи окъуу шахарчыкъны онжыллыгына атап «Городокга» деген насмусун жазады. Бу чыгъармасы Къабарты-Малкъарны жазычуларыны биригиюню «Жангы кюч» (1934) деген адабият жыйымдыгыны экинчи номеринде басмаланады. Геляланы Рамазан 1935 жылда январь айдан август айгъа дери Огъары Малкъарда школда устаз болуп ишлейди.

Белгиленген кезиуде Къабарты-Малкъарда миллет театрланы айнытыугъа эс бурулады. Анга кѣре къырал оноучула сахна искусствону келечилерини сынамларын айнытыр мадарла излейдиле. Сѣз ючюн, сахна чыгъармаланы суратлау даражаларын ѳсдюрюр муратда республикалы конкурс бардырыгъа оноу этилген эди. Ол кезиуде магъаналы ишледен бири – 1935 жылда Москвада ГИТИС-де окъурча фахмулу жаш адамладан къауум къуралады. Аланы санында Геляланы Рамазан да болады. Ол искусствону сыйлы къуллукъчусу И.Н. Берсеневни курсуну режиссер факультетинде окъуйду.

1940 жыл миллет маданиятны тарыхында айырмалы кезиюду – ГИТИС-ни бошап, республикагъа къабарты эм малкъар сахна оюнчула къайтадыла. Аланы санында Балаланы Омар, Кючюкланы Магомет, Чочайланы Жюнюс, Къудайланы Ахмат, Рахайланы Исмайыл, Кючмезланы Бахсанукъ, Кючмезланы Шарифа, Залийханланы Тамара, Биттирланы Абидат, Уяналаны Баблук, Махийланы Зоя, Геляланы Рамазан эм аны юй бийчеси Байкъазыланы Нальбийке болгъандыла. Миллет сахна искусствону айныуунда ол къауумну къошумчулугъу уллуду.

Жаш малкъар актерла, Нальчикге къайтхандан сора, Москвада окъутхан устазларыны къыйыларын унутмагъандыла. Геляланы Рамазан, окъуу нѳгерлерини атларындан ГИТИС-де малкъар труппагъа башчылык этген профессор И.Я. Судаковха, устаз эм режиссер А.А. Андерсге ыразылыгын билдирип, «Пять лет творческой учебы» деген статьясын жазады [Геляев 1940].

Нальчикге къайтханлай, жаш сахна оюнчула биринчиден колхоз-совхоз театрны къауумуна киредиле, бир ненча жылдан а аны мурдорунда Малкъар къырал театрны къурайдыла. Аны иши 1940 жылда 26-чы октябрьде Лопе де Веганы «Къой шаудан» деген пьесасына кѣре салынган оюн бла башланганды. Андан сора Вс. Ивановну «Бронепоезд 14–69» деген пьесасына кѣре сахна оюн да кѳргюзтюлгенди. Ол оюнланы малкъар студияны сохталары И.Я. Судаковну башчылыгъы бла ГИТИС-де окъугъан кезиуде хазырлагъан эдиле. Аны юсюнден Геляланы Рамазан былай жазгъанды: «Башха ѳмюрге жашагъан жазычу Мольер бизге кесини ниети бла заманны кюлкюлю шартларын терен ачыкълай билгени бла жууукъду. Ол сахна чыгъармалары бла феодал-аристократия жамауат жашауну кемчиликлерин сѳгеди, жашау оюла баргъаныны сылтауларын ачыкълайды» [Геляев 1940]. Лопе де Веганы юсюнден айтханда, испанлы драматургну пьесалары сахна усталыкъны, адабият чемерликни юлгюлеридиле деген оюмну чертеди. Ол себепден театрны репертуарына аланы жазгъанлары киргендиле, аны бла миллет сахна оюнчуланы усталыкъларын ѳсдюрюрге онг табылгъанды.

Москвада окъугъан жылларында къабартылы эм малкъарлы сахна оюнчула тыш къыраллы жазычуланы чыгъармаларын салыу бла чекленмегендиле. Ала

къабартылы драматург Зарамукъ Кардангушевны «Къаншоубий бла Гошаях», Геляланы Рамазанны «Къанлы къалын» деген пьесаларын сахнада кёргюзтюрге хазырлагъандыла.

1940–1941 жыллада жаш драматург Геляланы Рамазан Къабарты-Малкъар къырал драма театрда диплом практикасын ётгенди, «Къырал драма театрланы режиссеру» деген атны алып ючюн «Къанлы къалын» деген сахна оюнну салып, диплом ишин къоруулагъанды. Аны биринчи кере кёргюзтюю 1941 жылда 30–31 майда болгъанды. Оюннга малкъар театрны артистлерини асламысы къатышханды.

«Къанлы къалын» деген сахна оюн, жаланда Къабарты-Малкъарда угъай, битеу Шимал Кавказда да белгили болгъанды. Аны сылтауу ол кюнледе республикабызда сахна кесаматчыланы Битеуроссей театр биригиую бардыргъан семинарлары бла байламлы эди. Ол жыйылыугъа къатышханла сахна оюнну биринчи къараучуланы санында болуп, кеслерини оюмларын жашырмай айтхандылаи [Мазанов 1941; Базоркин 1941; Бородовский 1941; Григорьев 1941]. Белгили театр кесаматчы Я. Бородовский «Къанлы къалынны» миллет маданиятны жашауунда хорламча, малкъар профессионал драматургия аны бла башланнганын чертгенди [Бородовский 1941].

Фахмулу малкъар жазычу Хочуланы Салих да, сахна оюннга къарап, кесини оюмун, кесамат сёзюн да айтханды. Ол «Къанлы къалын» (Сценада Р. Геляевни пьесасы) деген рецензиясында Геляланы Рамазанны «Къанлы къалыны» миллет маданиятда уллу байрамча, жетишимча белгилегенди. «Ёмюрюнде театрны не болгъанын билмеген малкъар халкъны энди кесини фахмулу артистлери, режиссерлары, драматурглары бардыла. Театрны бу жетишими халкъны уллу къууанчыды, ма аны ючюн биз кесибизни жаш театрыбызны алгъышларгъа керекбиз», – деп къууанчлы халда жазгъанды Хочуланы Салих [Хочуев 1941]. Бююнлюкде да жазмасы тас болгъан чыгъарманы ниет магъанасын, сюжетини мурдорун къурагъан суратлау чюйреликни ангыларгъа Хочуланы Салихни иши болушады. Жазычу сахна оюнну сюжет ызын суратлау сёзге усталыгъы бла ачыкълайды. Ол айтханнга кёре, пьесада Малкъарда XIX ёмюрню ахырында болгъан ишле суратланадыла. Драманы сюжет ызында Муратны бла Жансуратны насыпсыз сюймекликлерини юсюнден хапарланады. «Бай Аркъабек жангыз къызын – Жансуратны – бай Къамболатны зынттыу жашына сатады. Жарлыланы, кебинлик журунларын къоймай, талап айланнган хыйла акъыллы эфенди Алий-Хажидан андан-мындан тюрю фатыуала келтирип, ол ишни къабыл кёредиди. Къыз Аркъабекни къызы эсе да, ол сокъур энчилик бийлеген юйюрге ёсген эсе да атасындан эсе элиди, кесини жашауну оноун кеси этерге кюрешеди. Ол къызын аллында харакет, ырысхы адамны адамлыгъын малтамайдыла. Адамлыгъы болгъан адам, жарлы болса да, ол дуня жашауунда байды. Мал бла харакет табылгъанча, адамлыкъ тынч табылмайды. Ол себебли Жансурат бла Къамболатны зынттыу жашындан эсе, кесини атасында 5 жыл жалчылыкъда тургъан Муратны сайлайды. Аны сюеди.

Жансурат кесини жууукъларыны бла динни айтханына да къарамай, баргъан кечесинде окъуна кесини сюйген жашы Мурат бла эринден къачып кетеди. Адамны къанын, малны жилигин эмгенча, эмерге юйреннген къауумла аланы ызларындан боладыла. Аланы узакъ таулада дорбун ичинде табадыла. Жансуратны алыргъа кюрешип айланнган бай Къамболатны жауу Мурат кесини татлы тенги Ахмат бла бирге тутулады. Жамауатны жыйып, зулмуцула аланы отда кюйдюрюп ёлтюрюрге умут этедиле. Алай, алыкъы толу биригип болмаса да, жарлы халкъ бир бирине жакъ болмай тёмейди. Къызын атасы, эфенди эм ала жанлыла къызын кеслери ёлтюргенлерин букъдуруп, Мурат ёлтюргенди дерге кюрешселе да, халкъ анга ийнанмайды. Таза ишни кёзюне жетгенде, халкъ Муратны, Азаматны байланнган жерлеринден эркин этеди. Ала «Биз энгда сизни бла тюбеширбиз», – деп, къачып

кетедиле. Пьеса, кысха сёзде айтыу бла, алай бошалады» [Хочуев 1941]. Биз Хочуланы Салихни чыгъарманы юсюнден айтханын толусунлай келтиребиз, нек дегенде ол хапар окуучугъа сахна оюнну жигитлерини сыфатларын, кылыкларын, аны мурдорун къурагъан суратлау чойреликни халин (класс кюреш бла байламлы) ангыларгъа онг береди. Пьесада къуралгъан сюжет ыз ол кезиуде битеу Шимал Кавказны адабиятында төрели эди.

Архив материаллагъа кёре, «Къанлы къалын» алты бёлюмден къуралгъанды [ЦГА КБР. Ф. 819. Оп. 1. Оп. 2. Л. 3 об.].

Геляланы Рамазан сахна чыгъармасында жамауат сынагъан кыйынлыкъланы ачыклайды. «Манга, – деп жазгъанды аны юсюнден ол кеси, – бек башы – жаш адамланы сюймекликлери бла чекленмей, аланы къадарлары жамауат жашау эм тарых болумла бла байламлыгъын кёргюзтюу эди» [Геляев 1941].

Энчи да, бизни оюмубузгъа кёре, Саракуланы Асият Москвада РГАЛИ-де тапхан «Режиссерская экспликация режиссера-дипломника Геляева Рамазана. Постановка спектакля «Кровавый калым» деген иш кёп соруулагъа жууап берирге болушады. «Анда ол (автор – С.А.) пьесаны нек сайлагъанын... , оюнну баш мураты неде боллугъун, жигитлени сыфатларын къалай кёргенин, мизансценаны не тюрлю къураыгъын айтады... Режиссер аланы (суратчыны бла композиторну – С.А.) борчларын неде кёргенин да жазады» [Саракуева 2003: 210].

ГИТИС-ни профессору М. Григорьев «Къанлы къалынны» юсюнден уллу кесамат статьясында ол оюнну эстетика магъанасы уллу болгъанын чертгенди, анга бийик багъа бергенди. Энчи да сахна оюнну баш жигитлеринден Жансуратны сыфатын энчилайды, аны сюзеди: «Жансурат» А. Островскийни «Гроза» деген пьесасында суратланган Катеринагъа, андан сора да кеслерини насыплары ючюн кюрешип тургъан башха орус тиширыулары сыфатларына ушай келеди. Болсада Геляланы Рамазан Жансуратны сыфатын Островскийни пьесасына къарап жазгъанды демеклик туйюлду. Жансурат да халкъны жашауунда бир жарыкъ жилтинчикди, ол кесини сюймеклик сезимини эркинлиги ючюн бардырылгъан сермешде кючюн аямагъанды» [Григорьев 1941].

Кесаматчылары жазгъанларына кёре, сахнада тепсеу, оюн, жыр («Орайда», «Голлу»), төре дегенча фольклор-этнография халкъ илишанла тийишли жерни алгъанлары баямды. Ол да сейир туйюл эди: Геляланы Рамазанны сабийлигинде эштген таурухла, жомакъла, кёрген адетле эсин бийлеген эдиле. Ала чыгъармада жигитлени къадарларын суратлауда жашау кертиликни, миллет энчиликни шартларыча берилип, аны суратлау даражасын кючлендиргендиле. Бютюнда халкъ макъамлагъа кёре Т.К. Шейблер жазгъан музыка [Саракуева 2003: 214] оюнда энчи эстетика сезим туудургъанды.

Пьесаны драманы не тюрлюсю болгъаныны юсюнден да тюрлю-тюрлю оюмла айтылгъандыла. Профессор Григорьевни жазгъанына кёре, Рамазанны чыгъармасы халкъ жигитлик драмады. Белгили орус кесаматчыны айтханы А. Шортановну оюму бла келишмейди. «Къанлы къалын» бек алгъа мелодрамады, алай халкъ мелодрама туйюлду. Анда юйюр-жашау болумгъа аслам эс бёлюннгенди. Чойреликле да, класс кюреш бла байламлы угъай, тюзлюкню, терсликни юсюнден энчи адамланы ангылауларында къуралып къалгъандыла», – дегенди А. Шортанов [Шортанов 1961: 77]. Театровед Саракуланы Асият, сахна оюнну декорациясын (аны суратын П.О.Рябчиков хазырлагъан эди) сюзе, пьесаны халкъ жигитлик мелодрамагъа келишгенин чертеди [Саракуева 2003: 214]. Бу даулашда чыгъарманы къол жазмасы сакъланмагъаныны сылтауундан бизге тюз оюмну тохташдырыргъа кыйынды.

Григорьевни билдиргенине кёре, Геляланы Рамазанны трилогия жазар мураты болгъанды. Юй бийчеси Геляланы Нальбикени эсгериулерини да айтылгъаннга шагъатлыкъ этедиле: «Рамазан «Къанлы къалынны» жазып бошагъанлай, жангы пьеса жазып башлагъан эди» [Кулиев 1968].

Айтылган оюмланы эсге алсакъ, Геляланы Рамазан чыгъарманы баш жигити Муратны юсюнден трилогия жазар умутда эди. Жарсыугъа, ол кезиуде башланган Уллу Ата журт уруш жазыучуну муратына жетерге онг бермегенди. Кёп жазыучула урушха кетип, Ата журтубузну азатлыгъы ючюн жоюлгандыла. Фахмулу артист, режиссер Геляланы Рамазан да 1943 жылда 115-чи Къабарты-Малкъар атлы аскерде уруш эте, Ростов областьда Большая Мартыновка элни азатлар ючюн барган сермешледе жоюлганды.

Алайды да, Геляланы Рамазан миллет драматургия бла сахна режиссураны мурдор ташын орнатханды. Сахначылыкъ ишде къураган төрелери аны ызындан келген малкъар драматургла Этезланы Омарны, Боташланы Иссаны, Жантууланы Иссаны чыгъармаларында суратлау амалланы айнытыргъа себеплик этгендиле. Фахмулу жаш сайлагъан ишине жюреги бла берилгенди, къысха жашауун миллет сахна искусствогъа буюрганды, аны бла аты ёлюмсюзлени тизмесинде къалганды.

Источники и литература

1. *Базоркин И.* Образ прекрасной девушки // Социалистическая Кабардино-Балкария. 1941. 6 июня.
2. *Байсиев А.* Первые становятся бессмертными // Кабардино-Балкарская правда. 2000. 19 мая
3. *Борлаков Б.К.* Карачаево-балкарская довоенная драматургия. Черкесск: Карачаево-Черкесское отделение Ставропольского книжного издательства, 1975. 72 с.
4. *Бородовский Я.* Рождение прекрасного // Молодой сталинец. 1941. 6 июня.
5. *Геляев Р.* Пять лет творческой учебы // Социалистическая Кабардино-Балкария, 1940. 19 июля.
6. *Геляев Р.* Авторский замысел // Социалистическая Кабардино-Балкария. 1941. 6 июня.
7. *Григорьев М.* Первая пьеса балкарского народа // Социалистическая Кабардино-Балкария. 1941. 6 июня.
8. Малкъар культураны байрамы // Заман. 2001. 9 июнь. (Бетни басмагъа хазырлагъан Саракуланы Асият).
9. *Жантуев И.* Биринчи драматург // Минги Тау. 1994. № 6.
10. *Кулиев Х.* Солдат-драматург // Коммунизмге жол. 1968. 21 февраль.
11. *Мазанов Дм.* Зритель – друг // Социалистическая Кабардино-Балкария. 1941. 6 июня.
12. *Саракуева А.* Геляланы Рамазан эм аны «Къанлы кылын» деген пьесасы // Минги Тау. 2003. № 4. 198–220 б.
13. *Сарбашева А.* Рамазан Геляев – основоположник профессиональной балкарской драматургии и сценического искусства // Региональное кавказоведение и тюркология: традиции и современность. Карачаевск, 2001. С. 232–233.
14. *Сарбашева А.М.* Геляев Рамазан Кичиевич // Писатели Кабардино-Балкарии (XIX – конец 80-х гг. XX в.) Биобиблиографический словарь. Нальчик: Издательский центр «Эль-Фа», 2003. С. 136–137.
15. *Сарбашева А.М.* Балкарская драматургия: этнофольклорная традиция и эволюция жанра. Нальчик: Изд-во КБИГИ, 2009. 240 с.
16. *Хочуев С.* «Къанлы калын» // Социалист Къабарты-Малкъар. 1941. 4 июнь.
17. ЦГА КБР. Ф. 819. Оп. 1. Оп. 2. Л. 3 об.
18. *Шортанов А.* Театральное искусство Кабардино-Балкарии. Нальчик, 1961. 159 с.

У ИСТОКОВ БАЛКАРСКОЙ ДРАМАТУРГИИ И СЦЕНИЧЕСКОГО ИСКУССТВА (О ДРАМЕ «КРОВАВЫЙ КАЛЫМ» Р. ГЕЛЯЕВА)

Сарбашева Алена Мустафаевна, доктор филологических наук, доцент, заведующая сектором карачаево-балкарской литературы Института гуманитарных исследований – филиала Федерального государственного бюджетного научного учреждения «Федеральный научный центр «Кабардино-Балкарский научный центр Российской академии наук» (ИГИ КБНЦ РАН), alenasarb@mail.ru

Объектом исследования статьи является драма «Кровавый калым» Рамазана Геляева, имя которого прочно утвердилось в истории балкарской литературы как основоположника национальной профессиональной драматургии и театра. Ввиду того, что рукопись пьесы была утеряна в 1944 году в дни депортации балкарского народа, исследователи были лишены возможности текстологического анализа данного произведения с целью выявления его идейно-эстетических, художественных и жанровых особенностей. Вместе с тем анализ рецензий, статей, архивных материалов и других источников, содержащих информацию о пьесе «Кровавый калым» и одноименном спектакле, позволяет определить историю создания, авторский замысел, характер конфликта (классовый антагонизм), генеральную сюжетную линию, систему образов сценического произведения.

Ключевые слова: Рамазан Геляев, сценическое искусство, драматургия, театральная критика.

THE ORIGINS OF THE BALKAR STAGE OF LITERATURE AND ART (ON THE DRAMA «BLOOD RANSOM» R. GELAEVA)

Sarbasheva Alena Mustafayeva, Doctor of Philology, Associate Professor, Head of the Sector of Karachai-Balkan Literature of the Institute for the Humanities Research – Affiliated Federal State Budgetary Scientific Establishment «Federal Scientific Center «Kabardian-Balkarian Scientific Center of the Russian Academy of Sciences» (IHR KBSC RAS), alenasarb@mail.ru

The article focuses on the drama «Bloody kalym» by Ramazan Gelyaev, whose name is firmly established in the history of Balkar literature as the founder of the national professional drama and theater. Due to the fact that the manuscript of the play was lost in 1944 during the forced deportation of the Balkar people, researchers were deprived of the possibility of textual analysis of this work in order to identify its ideological, aesthetic, artistic and genre features. At the same time, the analysis of reviews, articles, archival materials and other sources containing information about the play «Bloody kalym» and the play of the same name allows us to determine the history of creation, the author's idea, the nature of the conflict (class antagonism), the General storyline, the system of images of the stage work.

Keywords: Ramazan Gelaev, performing arts, dramaturgy, theatre criticism.

DOI: 10.31007/2306-5826-2020-2-45-77-82